

7. Rolnictwo

Warunki naturalne rozwoju rolnictwa w gminie Ręczno.

Na rozwój rolnictwa i jego przestrzenne zróżnicowanie główny wpływ wywierają warunki przyrodnicze, do których należą m. in. gleby, stosunki wodne, rzeźba oraz klimat. Gmina Ręczno posiada niezbyt korzystne warunki do produkcji rolniczej, gorsze niż średnio w województwie łódzkim. Wartość wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (syntetyczna ocena następujących elementów: gleb, klimatu, długości okresu wegetacyjnego, rzeźby terenu oraz warunków wodnych) IUNG wynosi zaledwie 55,4 w skali 100 punktowej.

Głównym czynnikiem przyrodniczym ograniczającym możliwości produkcyjne, rozwój i intensyfikację rolnictwa gminy jest jakość gruntów (m. in. niska bonitacja i słaba zdolność magazynowania wody). Pewnym czynnikiem utrudniającym uprawę roślin jest także występująca często wysokofalista rzeźba terenu a także warunki klimatyczne. Okres intensywnego wzrostu roślin często charakteryzuje się niedoborem wody a okres zbioru plonów nadmiarem opadów. Z punktu widzenia potrzeb rolnictwa ilość opadów jest zbyt mała i poważnie utrudnia uprawę roślin o wysokim współczynniku transpiracji, prowadząc niekiedy nawet do powstania suszy glebowej. Dość często szkody wyrządzają także spóźnione przymrozki wiosenne, zwłaszcza majowe, przypadające na okres, w którym rośliny wykazują bardzo dużą wrażliwość na wahania temperatury. Zagroženiem dla rolnictwa są ponadto wylewy rzek pojawiające się w czasie roztopów wiosennych. Jedynie układ temperatury w ciągu roku jest korzystny dla rozwoju roślin. Okres wegetacyjny trwa przeciętnie 210-215 dni, jest zatem wystarczająco długi dla upraw zbożowo-okopowych, warzyw jak i drzew owocowych.

Gleby

Większość obszaru gminy leży w zasięgu gleb mało urodzajnych, wymagających nawożenia, zaliczanych do słabych. Są to grunty o ograniczonych możliwościach produkcji rolniczej i niskim potencjale urodzajności - głównie uprawia się na nich żyto, owies, łubin, częściowo ziemniaki. Gleby chronione klas III – IV zajmują niewielką powierzchnię gminy koncentrując się w trzech kompleksach:

- okolice wsi Ręczno, Kolonii Ręczno, Łęki Królewskie oraz Majkowice,
- okolice Bąkowej Góry oraz w rejonach wsi Dęba i Majstry.
- sąsiedztwo wsi Stobnica, Stobnica Piła oraz Paskrzyn.

Grunty orne klasy II mają marginalne znaczenie. Gleby klasy III umożliwiające uprawę gatunków bardziej wymagających, intensywnych (np. pszenicy, upraw przemysłowych) występują w niewielkiej ilości. Zajmują 8 % powierzchni gruntów ornych gminy jednak 73% tych gleb należy do klasy IIIb. Większy jest udział gleb średnich, klasy IV (36%), o przeciętnych warunkach plonotwórczych dla zbóż i ziemniaków.

ekoPLAN

Urbanistyczno-Architektoniczna Pracownia Projektowa 91 710 Łódź ul. Harcenska 5/18 tel./ fax. 042 656 23 65
 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ręczno
 GENERALNY PROJEKTANT : dr hab. inż. arch. prof. BARBARA STERECKA - BOKAŁOWSKA

Grunty orne w gminie Ręczno wg sołectw i klas bonitacyjnych.

Sołectwo	Grunty orne według klas						
	Razem	II	III	IV	V	VI	VIR
Bąkowa Góra	427,27	0,00	36,24	218,18	119,62	49,09	4,14
Będzyn	125,88	0,00	1,27	38,1	32,85	53,52	0,14
Dęba	469,58	0,00	23,50	198,86	114,39	128,59	4,24
Kolonia Ręczno	403,9	0,14	115,96	184,88	72,31	29,5	1,11
Łęki Królewskie	152,96	0,00	33,67	69,93	27,36	19,79	2,21
Łęg Ręczyński	217,03	0,00	1,84	8,74	52,72	141,01	12,72
Majkowice	337,5	0,00	8,50	126,04	101,43	98,65	2,88
Nowinki	205,73	0,11	12,24	48,64	66,35	75,87	2,52
Paskrzyn	408,19	0,00	8,28	144,52	137,95	115,32	2,12
Ręczno	334,15	0,15	54,80	115,90	70,45	90,17	2,68
Stobnica	418,67	0,00	7,72	113,73	177,26	113,69	6,27
Stobnica Piła	171,19	0,00	1,54	59,25	73,18	32,52	4,70
Wielkopole	114,35	0,00	0,72	29,67	44,01	39,32	0,63
Zbyłowice	97,18	0,00	1,19	45,04	27,29	21,97	1,69
Razem	3883,58	0,4	307,47	1401,48	1117,17	1009,01	48,05

Zródło: Urząd Gminy Ręczno

Największym udziałem gruntów klas III-IV cechują się sołectwa: Kolonia Ręczno, Bąkowa Góra i Ręczno (odpowiednio 74,5%, 59,1% oraz 51,1% ogólnej powierzchni GO). Większość z pozostałych sołectw posiada słabe bądź bardzo słabe warunki do prowadzenia produkcji rolnej. Gleby najslabsze, klas V i VI występują zwłaszcza w sołectwie Łęg Ręczyński (89,3% powierzchni gruntów ornych), Stobnicy (69,5% powierzchni GO), Paskrzyna (62% GO) i Stobnicy Piły (61,7% GO). Średnio na sołectwo przypada w przybliżeniu 277 ha gruntów ornych, w tym około 22 ha III klasy (ok. 8%), 100 ha IV klasy (ponad 36%), 80 ha V klasy (niespełna 29%) oraz 72 ha VI klasy (26%).

Użytki zielone w gminie Ręczno wg sołectw i klas bonitacyjnych.

Sołectwo	Użytki zielone według klas						
	Razem	II	III	IV	V	VI	VIP
Bąkowa Góra	37,04	0,00	2,74	13,88	17,18	3,24	0,00
Będzyn	30,23	0,00	0,00	2,78	22,78	4,67	0,00
Dęba	39,92	0,00	0,00	11,48	11,92	10,96	5,56
Kolonia Ręczno	38,91	0,18	5,17	4,51	19,2	8,44	1,41
Łęki Królewskie	17,49	0,00	0,61	11,55	4,00	1,33	0,00
Łęg Ręczyński	74,74	0,00	0,02	0,13	53,92	18,17	2,50
Majkowice	96,74	0,00	0,24	0,94	75,15	20,35	0,06
Nowinki	42,95	0,00	0,02	2,05	17,00	23,8	0,08
Paskrzyn	117,63	0,00	0,12	7,44	63,56	42,87	3,64
Ręczno	48,98	0,00	1,39	16,89	18,31	11,62	0,77
Stobnica	62,91	0,00	0,00	5,56	32,75	23,41	1,19
Stobnica Piła	54,09	0,00	0,00	0,00	38,1	15,99	0,00
Wielkopole	38,67	0,00	0,00	11,34	13,71	13,62	0,00
Zbyłowice	23,35	0,00	0,00	2,72	14,77	5,78	0,08
Ogółem	723,65	0,18	10,31	91,27	402,35	204,25	15,29

Zródło: Urząd Gminy Ręczno

Również użytki zielone w gminie mają niską jakość. Użytki klasy III mają znikomą udział (1,4%), na klasie IV jest ich więcej (12,4%) ale dominującą grupę stanowią użytki na klasach V (54,4%) oraz VI (27,6%). Generalnie najwięcej użytków zielonych posiadają sołectwa bezpośrednio sąsiadujące z rzeką Pilicą: Paskrzyn, Majkowice, Łęg Ręczyński.

Rolnicze użytkowanie ziemi

Struktura użytkowania gruntów jest odzwierciedleniem sposobu wykorzystywania warunków przyrodniczych i zagospodarowania terenu jak i stopnia zainwestowania. Bazą produkcji rolniczej gminy Ręczno jest 4850 ha użytków rolnych, co stanowi 54,4% powierzchni gminy (2000 r.).

Struktura użytkowania gruntów w gminie Ręczno w 2000 r.

Powierzchnia gruntów	2000	
	[ha]	[%]
Powierzchnia ogólna	8910	100
Użytki rolne	4850	54,4
w tym: grunty orne	3787	78,1
sady	9	0,2
łąki i pastwiska	750	15,4
	309	6,3
Lasy	3269	36,7
Pozostałe grunty	791	8,9

Źródło: Rocznik Statystyczny województwa łódzkiego, GUS, 2001 r.

Jest to wartość stosunkowo niska (znacznie niższa niż średnio w powiecie: 67,1%). Niewątpliwie wpływ na taki stan ma znaczna powierzchnia lasów obejmująca ponad 1/3 obszaru gminy (w powiecie średnio 23,6%). Najważniejszą formą rolniczego użytkowania ziemi są grunty orne. Znaczną powierzchnię, wyższą niż średnio w powiecie (10,4%) zajmują użytki zielone. Sadownictwo nie odgrywa poważniejszego znaczenia.

Struktura agrarna gospodarstw

Na strukturę agrarną gospodarstw składa się wielkość gospodarstw, ich rozdrobnienie oraz formy własności ziemi.

Ponad 58% gospodarstw rolnych ma powierzchnię do 5 ha. Świadczy to o dużym udziale gospodarstw małych. Gospodarstw powyżej 10 ha jest niewiele, zaledwie 10%. Największa ich liczba występuje w Stobnicy, Majkowicach, Paskrzynie i Nowinkach.

ekoPLAN

Urbanistyczno-Architektoniczna Pracownia Projektowa 91 710 Łódź ul. Hucerska 5/18 tel/ fax. 042 656 23 65
 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ręczno
 GŁÓWNY PROJEKTANT : dr hab. inż. arch. prof. BAKARA SIEMICKA - BOMAROWSKA

Gospodarstwa rolne wg sołectw w 2000 r.

Sołectwo	Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych			
	Ogółem	0-5 ha	5 – 10 ha	pow. 10 ha
Bąkowa Góra	121	97	20	4
Będzyn	25	10	9	6
Dęba	114	67	39	8
Kolonia Ręczno	96	56	33	7
Łęki Królewskie	37	23	13	1
Łęg Ręczyński	59	29	21	9
Majkowice	95	45	37	13
Nowinki	39	16	13	10
Paskrzyn	87	34	41	12
Ręczno	110	87	18	5
Stobnica	108	65	28	15
Stobnica Piła	59	34	19	6
Wielkopole	32	15	13	4
Zbyłowice	24	11	11	2
Razem	1006	589	315	102

Zródło: Urząd Gminy Ręczno

Powierzchnia użytków rolnych w gminie Ręczno wg grup obszarowych i według sołectw w 2000 r.

Sołectwo	Powierzchnia użytków rolnych			
	0 – 5 ha	5 – 10 ha	pow. 10 ha	Razem
Bąkowa Góra	270,34	131,50	66,99	468,83
Będzyn	23,18	51,48	79,92	154,58
Dęba	211,05	187,67	105,94	504,66
Kolonia Ręczno	176,29	211,50	55,62	443,41
Łęki Królewskie	78,06	60,10	31,96	170,12
Łęg Ręczyński	87,98	113,67	87,92	289,57
Majkowice	127,01	206,73	96,73	430,47
Nowinki	36,32	115,83	96,53	248,68
Paskrzyn	101,28	273,63	152,14	527,05
Ręczno	198,13	132,87	127,34	458,34
Stobnica	195,74	225,49	57,74	478,97
Stobnica Piła	112,56	112,72	-	225,28
Wielkopole	65,22	78,00	12,16	155,38
Zbyłowice	25,41	71,87	22,61	119,89
Razem	1708,57	1973,06	993,6	4675,23

Zródło: Urząd Gminy Ręczno

Struktura wielkości gospodarstw w gminie jest niekorzystna – 36,5% powierzchni użytków rolnych przypada na gospodarstwa o powierzchni do 5 ha., a kolejne 42% to gospodarstwa o powierzchni 5-10 ha. Gospodarstwa większe, powyżej 10 ha obejmują obszar 21% powierzchni gminy. Niespełna 60% gospodarstw gospodaruje zaledwie na nieco ponad 36% powierzchni użytków rolnych. W 1998 r. powierzchnia gruntów rolnych do 1 ha wynosiła 791 ha.

Największym udziałem gospodarstw drobnych (0-5 ha) cechuje się Bąkowa Góra gdzie ponad 57% powierzchni przypada na małe gospodarstwa rolne oraz Stobnica (50%). Udział powierzchniowy gospodarstw dużych, powyżej 10 ha jedynie w sołectwach Będzyn i Nowinki odgrywa istotną rolę (odpowiednio 51,7% i 38,8%). Średnio na jedno gospodarstwo w gminie przypada 4,6 ha użytków rolnych.

Wyposażenie techniczne rolnictwa

Wyposażenie techniczne rolnictwa w gminie Ręczno należy uznać za niewystarczające. Stan taki jest wynikiem nieopłacalności produkcji rolnej w małych gospodarstwach i niewielkich dochodach z nich uzyskiwanych. Względy ekonomiczne sprawiają, iż sprzęt do prac polowych w niewielkich powierzchniowo gospodarstwach jest inwestycją nieopłacalną. Podobnie, stosunkowo niewielka liczba pogłównia bydła oraz trzody chlewnej nie sprzyja mechanizacji produkcji zwierzęcej.

Wyposażenie techniczne rolnictwa w gminie Ręczno.

Sołectwo	Liczba gospodarstw	Ciagniki	Kombajny	Rozrzutniki.	Opryskiwacze.	Dojarki	Schładzarki
Bąkowa Góra	121	53	12	10	18	16	9
Będzyn	25	59	18	14	17	15	10
Dęba	114	46	14	16	16	10	8
Kolonia Ręczno	96	13	1	4	4	3	3
Łęki Król.	37	35	6	12	3	10	8
Łęg Ręczyński	59	13	4	5	5	4	4
Majkowice	95	23	3	6	6	5	5
Nowinki	39	16	3	5	3	5	5
Paskrzyn	87	19	4	6	3	4	3
Ręczno	110	13	2	6	5	5	5
Stobnica	108	39	7	12	10	8	6
Stobnica Piła	59	38	4	10	9	8	4
Wielkopole	32	9	2	8	2	6	4
Zbyłowice	24	7	4	6	2	-	-
Razem	1006	383	84	120	103	99	74

Zródło: Urząd Gminy Ręczno.

Średnio w gminie na 1 ciągnik przypada ponad 2,5 gospodarstwa, na jeden kombajn - 12 gospodarstw, jeden rozrzutnik przypada na ponad 8 gospodarstw, opryskiwacze i dojarki są prawie w co dziesiątym gospodarstwie, znacznie rzadziej spotkać można schładzarkę. Najgorsza sytuacja jest w sołectwach Ręczno, Kolonia Ręczno, Łęg Ręczyński, Paskrzyn. Jeden ciągnik odpowiednio przypada tam średnio na 8,5, 7,4, 4,5, 4,6 gospodarstwa. Najlepsza sytuacja pod tym względem jest w Będzynie gdzie na 1 gospodarstwo przypadają dwa ciągniki oraz w Łękach Królewskich – statystycznie ciągnik jest w każdym gospodarstwie. Sołectwo Będzyn przoduje w gminie pod względem ogólnej mechanizacji rolnictwa. Nie bez znaczenia jest zapewne fakt, iż Będzyn cechuje się najwyższym udziałem gospodarstw dużych o powierzchni pow. 10 ha. Stosunkowo dobrze wyposażone są Łęki Królewskie, Bąkowa Góra i Dęba.

Produkcja rolnicza

W uprawach gminy Ręczno dominują zboża. Udział żyta w ogólnej powierzchni upraw wynosi ponad 47%, natomiast podstawowych zbóż (żyta, pszenicy, pszenżyta, jęczmienia i owsa) ponad 68%. Znaczny udział mają mieszanki zbożowe (14,3%) oraz ziemniaki (15,7%). Uprawy takie jak buraki cukrowe, rzepak, warzywa gruntowe czy truskawki mają niewielkie znaczenie (łącznie poniżej 2% powierzchni upraw).

Dużą rolę w gospodarce odgrywa chów zwierząt, przede wszystkim trzody chlewnej oraz bydła a także w niewielkim stopniu chów owiec. Pod tym względem wyróżniają się sołectwa Dęba, Majkowice, Paskrzyn, Stobnica.

Pogłowie zwierząt w gminie Ręczno w 2002 r.

Sołectwo	Bydło		Trzoda chlewna		Owce
	ogółem	krowy	ogółem	lochy	
Bąkowa Góra	170	109	398	48	0
Będzyn	96	54	330	37	7
Dęba	163	98	755	73	16
Kolonia Ręczno	192	73	381	61	2
Łęki Królewskie	76	40	122	5	0
Łęg Ręczniński	58	36	121	3	43
Majkowice	286	124	461	45	16
Nowinki	108	61	393	54	1
Paskrzyn	207	108	444	27	0
Ręczno	70	49	210	45	0
Stobnica	211	114	415	46	113
Stobnica Piła	93	57	146	8	0
Wielkopole	34	24	40	2	0
Zbyłowice	44	18	157	10	27
RAZEM	1808	965	4373	464	225

Źródło: Urząd Gminy Ręczno (NSP 2002 r.)

Ogólnie rolnictwo gminy Ręczno reprezentuje typ gospodarki ekstensywnej, oparty na produkcji zbóż należących do niskoplonujących (żyto, mieszanki zbożowe), ale nie wymagających szczególnych nakładów takich jak pielęgnacja i wysokie nawożenie. Brak odpowiednich środków na rozwój gospodarstw specjalistycznych i modernizację gospodarstw rolnych, niedostateczne kwalifikacje rolników na prowadzenie gospodarki specjalistycznej, niskie ceny i trudności w zbyciu produktów rolnych oraz ograniczenia przepisami szczególnymi (ochrona przyrody), to główne przeszkody w szybkich zmianach dotychczas stosowanych metod gospodarowania rolniczego. Czynnikiem ograniczającym intensyfikację produkcji rolniczej gminy Ręczno jest ponadto niekorzystna struktura agrarna i małe powierzchniowo gospodarstwa. Gospodarstwa drobne charakteryzują się ograniczoną możliwością inwestowania w rolnictwo, są mniej podatne na zmiany restrukturyzacyjne. Niekorzystny stan pogłębia niewystarczające wyposażenie techniczne rolnictwa.

Perspektywy rozwoju rolnictwa możliwe są poprzez przechodzenie na kierunki bardziej pracochłonne np. warzywnictwo, na obszarach gdzie warunki naturalne sprzyjają intensyfikacji produkcji rolniczej. Pod pojęciem rozwoju rolnictwa rozumiane są także takie działania jak organizacja dystrybucji żywności, która zwiększyłaby szansę zbytu produktów rolnych oraz wspieranie rolnictwa przez Państwo poprzez różne formy kredytów preferencyjnych. Ograniczenia rozwoju rolnictwa intensywnego, wynikają z Planu Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, aby w ten sposób oprócz środowiska przyrodniczego

chronić także tradycyjne, a więc unikalne, atrakcyjne turystycznie i pod względem kulturowym, formy gospodarowania. Konieczne jest dofinansowywanie rolnictwa na obszarach gdzie istnieje wymóg utrzymania ekstensywnych form gospodarowania. Nie należy zapominać, iż tradycyjny krajobraz rolniczy wraz z wysokimi walorami przyrodniczymi jest atrakcyjnym elementem krajobrazu. Dlatego też działania mające na celu poprawę warunków bytowania ludności rolniczej na terenie gminy powinny także prowadzić do rozwoju turystyki i agroturystyki, która może stanowić równorzędne, jeśli nie podstawowe źródło utrzymania znacznej liczby mieszkańców gminy. Dużego znaczenia nabierają działania władz gminnych promujące rozwój turystyki i agroturystyki pozostający w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz kształtujące świadomość ekologiczną mieszkańców wsi.

8. Leśnictwo

Na terenie gminy Ręczno znajduje się 3269 ha lasów i gruntów leśnych. Zalesienie gminy wynosi 36,6 % co jest wysokim wskaźnikiem w warunkach Polski Środkowej (w całym kraju 28,5%). Przeważają zwarte kompleksy leśne, pomiędzy którymi znajdują się obszary pól uprawnych. W większości są to lasy państwowe należące do Nadleśnictwa Piotrków Trybunalski i Nadleśnictwa Radomsko, objęte ochroną zgodnie z wytycznymi Planu Ochrony SPK. Podstawy gospodarki leśnej na terenie gminy zawierają się w trzech głównych zasadach:

- zachowania i powszechnej ochrony lasów,
- zasada trwałości utrzymania lasów i ciągłości ich użytkowania,
- zasada powiększania zasobów leśnych.

Część lasów stanowią lasy o cechach naturalnych szczególnie bogatych w gatunki runa leśnego. W strukturze drzewostanu dominuje las iglasty (sosnowy). Praktycznie wszystkie lasy gminy znajdują się w obrębie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego lub jego otuliny.

Kondycja lasów na terenie gminy nie jest dobra. Wszystkie lasy na terenie gminy są uszkodzone z powodu działalności przemysłowej.